

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาการนิเทศการสอนภาษาไทยโรงเรียนประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสรุปขั้นตอนและผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการนิเทศการสอนภาษาไทยของโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 1) เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษา
- 2) เพื่อศึกษาการบริหารงานการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
- 3) เพื่อศึกษาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมของศึกษานิเทศก์อำเภอ

5.2 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิธีการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของครูผู้สอน วิธีการบริหารงานวิชาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และวิธีการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปีการศึกษา 2537

5.3 การดำเนินการวิจัย

5.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สุ่มตัวอย่างได้ ครูผู้สอน ภาษาไทย 200 คน ผู้บริหารโรงเรียน 200 คน และศึกษานิเทศก์ 100 คน จาก 50 อำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวมทั้งสิ้น 500 คน

5.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ (1) แบบสอบถามครูผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน (2) แบบสอบถามผู้บริหารเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ การนิเทศการสอนภาษาไทย และ (3) แบบสอบถามศึกษานิเทศก์อำเภอ เกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการสอนภาษาไทย เครื่องมือ ดังกล่าว ผู้วิจัยได้จัดสร้างขึ้นเองโดยให้ผู้ร่วมวิจัยและผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ วิเคราะห์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

5.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และโดยทางไปรษณีย์

5.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

5.4 สรุปผลการวิจัย

5.4.1 การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาไทย

สถานการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ครูผู้สอนร้อยละ 50 ขึ้นไป จัดสภาพการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ คือ จัดรูปแบบการนั่งตามความเหมาะสมของกิจกรรม จัดมุมหนังสือไว้สม่ำเสมอตลอดปีและจัดให้มีเอกสารประกอบการเรียนการสอนภาษาไทยครบทุก ๆ ด้านการจัดทำบันทึกการสอนวิชาภาษาไทยส่วนใหญ่ จัดทำเป็นบันทึกการสอนทุกครั้ง จัดเตรียมเป็นเวลา 1 สัปดาห์ และทำการบันทึกผลหลังจากทำการสอนเสร็จเกือบทุกครั้ง ครูผู้สอนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 ดำเนินการสอนในกิจกรรมต่าง ๆ คือ เน้นจุดประสงค์การเรียนรู้แบบตาม ป.๐2 การนำเข้าสู่บทเรียน นำโดยบทวนความรู้เดิม สนทนา และเล่านิทานหรือร้องเพลงสำหรับกิจกรรมการล่องฟัง การสอนพูด การสอนอ่าน และการสอนเขียน ส่วนใหญ่ทำเกือบทุกกิจกรรมยกยอครูผู้สอนส่วนใหญ่เกินร้อยละ 50 ทำการ มอบหมายแบบฝึกหัดและการบ้านในลักษณะให้ทำบางข้อ และหาเพิ่มเติมจากข้างนอกให้เกือบทุกครั้งในรอบ การตรวจการบ้านจะเขียนเครื่องหมายแสดงว่าถูกผิดชี้แจงส่วนที่ผิดให้แก้ไขใหม่ การสรุปบทเรียนจะช่วยให้นักเรียน สรุปและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม สำหรับสื่อประกอบการสอน จัดหาและใช้ทุก ๆ ระยะเวลาเป็นประจำโดยเฉพาะบัตรคำใช้มากที่สุด แต่ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ายังมีน้อยไม่เพียงพอที่ผู้สอนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 ทำการวัดผลการเรียนการสอนโดยการสังเกต ทดสอบข้อเขียน วัดผลเมื่อสอนจบแต่ละบท การนำผลการวัดผลไปใช้จะนำไปเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและเปรียบเทียบความก้าวหน้าทางการเรียนการสอนของนักเรียนเป็นรายบุคคล

5.4.2 การบริหารงานวิชาการในเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษา ศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลเบื้องต้นด้านการบริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 ผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการนำเสนอข้อมูลทุกรายการ จัดให้มีห้องสมุดโดยเฉพาะ จัดหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดทั้งสื่อประกอบการเรียนการสอน แต่ด้านการผลิตยังมีน้อยสำหรับกิจกรรมการวางแผนงาน/โครงการวิชาการผู้บริหารมากกว่าร้อยละ 50 จัดหาข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนวิชาการทุกรายการ จัดทำแผนโดยประชุมครูผู้สอนเพื่อตั้งคณะทำงานเป็นผู้จัดทำ การดำเนินงานตามโครงการทำโดยประชุมครูและสั่งการตามมติที่ประชุม จัดทำโครงการงานบริการมากที่สุด ใช้หลักการประสบการณ์การสอนเป็นหลักจัดครูผู้สอน วิธีการนิเทศภายในโรงเรียนทำโดยการตรวจเยี่ยมหรือสังเกตชั้นเรียน และประชุมชี้แจงครูประจำเดือน ให้ครูวิชาการเป็นผู้ช่วยในการนิเทศภายในโรงเรียน ทำการนิเทศทุกกลุ่มประสบการณ์ และภาระงานที่ใช้เวลาในการบริหารงานในหนึ่งสัปดาห์ จะดูงานวิชาการมากที่สุด ทำยู่สุดพบว่า การกำกับ ติดตาม และนิเทศแผนงาน

โครงการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 จะดำเนินกิจกรรมเกือบทั้งหมดมีบางกิจกรรมที่ทำน้อยคือ ปฏิบัติโดยคณะกรรมการและมอบผู้ช่วย ผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการแทน

5.4.3 การนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์

ผลการศึกษาพบว่าศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 จัดหาและจัดทำข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ การนิเทศทุก ๆ รายการโดยเฉพาะเกี่ยวกับจำนวนนักเรียน ครู และจำนวนโรงเรียนจัดทำทุก ๆ คนคิดเป็น ร้อยละ 100 การปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานวิชาการเชิงวิชาการและเห็นว่าเครื่องมือ อุปกรณ์สนับสนุนงานนิเทศ ที่ขาดแคลนได้แก่ เครื่องมือผลัดสื่อการสอน การวางแผน/โครงการในการนิเทศของศึกษานิเทศก์ ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 จัดทำกิจกรรมต่าง ๆ คือ ข้อมูล คำแนะนำวางแผน/โครงการนิเทศ และวิธีการในการวางแผนทำงานครบทุกรายการ โครงการนิเทศที่เชื่อต่อการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์คือ ภาษาไทย การปฏิบัติตามแผนการนิเทศที่ทำมากที่สุดได้แก่ วิธีการนิเทศโดยจัดประชุมอบรม สัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการร้อยละ 84 เนื้อหาที่ใช้ในการนิเทศ คือ การเตรียมการสอนร้อยละ 92 การนิเทศผู้บริหารโรงเรียนโดยการนิเทศภายในโรงเรียนร้อยละ 82 ติดตามและนิเทศด้วยตนเอง ร้อยละ 94 และเป้าหมายโรงเรียนที่ทำการนิเทศเป็นโรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมทุกวิชาของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ต่ำกว่าเกณฑ์ และท้ายสุดการประเมินโครงการ และการนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ศึกษานิเทศก์ส่วนใหญ่ มากกว่าร้อยละ 50 นำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทุกรายการ

5.4.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนิเทศการสอนภาษาไทย

สำหรับความเห็นที่เสนอแนะโดยครูผู้สอนภาษาไทย ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อาเภอในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ครูผู้สอนภาษาไทย ได้ชี้ปัญหาเกี่ยวกับการสอนภาษาไทยว่า ครูขาดทักษะในการใช้สื่อไม่ใช้คู่มือครู ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่มีคู่มือครู ผู้นิเทศขาดเทคนิคไม่ชำนาญ ขาดเครื่องมือวัดผล นักเรียนใช้ภาษาถิ่นในการเรียนการสอนภาษาไทย ต่อปัญหาดังกล่าวครูผู้สอนภาษาไทยเสนอแนะว่าควรให้การสนับสนุนปรับปรุงอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนวิธีการให้การบ้านวิชาภาษาไทยแก่นักเรียนและแนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะอื่น ๆ อันมีผลกระทบต่อการเรียนการสอนภาษาไทย คือ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครอง การสนับสนุนให้จัดโครงการอาหารกลางวันส่งผู้เชี่ยวชาญออกไปนิเทศและให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

- ผู้บริหารโรงเรียน ได้ระบุปัญหาการสอนภาษาไทยว่า โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน ขาดผู้ชำนาญการสอนและนิเทศภาษาไทย ตลอดจนปัญหาผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน วิชา การกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศ จัดฝึกอบรมครูผู้สอนให้มีความรู้ในเรื่องหลักกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งควรประเมินผลการนิเทศเป็นระยะตลอดปี

- ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ได้ระบุปัญหาในการนิเทศการสอนภาษาไทยคือ ขาดเงินงบประมาณ และพาหนะในการออกไปนิเทศ ขาดความรู้ความเข้าใจเฉพาะสำหรับงานนิเทศบางเรื่อง บางวิชาขาดความมั่นใจ ในตัวเอง แนวทางการแก้ไขปัญห การประชุมสัมมนาศึกษานิเทศก์อำเภอเกี่ยวกับภาระหน้าที่เทคนิควิธีการนิเทศที่มีประสิทธิภาพปีละ 1 ครั้ง เฝ้างบประมาณในส่วนที่ต้องออกทำกานนิเทศ ก่อนออกนิเทศแต่ละครั้ง ต้องวางแผนและจัดเตรียมเครื่องมือให้พร้อมและเมื่อทำกานนิเทศเสร็จแล้วต้องแจ้งผลการนิเทศให้โรงเรียน ทราบด้วย โรงเรียนควรมีกานนิเทศให้เป็นปัจจุบันอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งและควรเป็นกานนิเทศภายใน

5.5 อภิปรายผล

5.5.1 การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาไทย

ผลการศึกษาจากการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนภาษาไทย พบว่า ครูภาษาไทยส่วนมาก จัดรูปแบบให้นักเรียนนั่งเรียนตามความเหมาะสมของกิจกรรม นั้นสอดคล้องกับแนวการจัดการเรียนการสอน ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เพราะนักเรียนเป็นผู้แสดงครูเป็นผู้กำกับการแสดง (กรมวิชาการ, 2520) การที่นักเรียนเป็นผู้แสดงย่อมจัดให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมที่จะกระทำจึงจะได้ รับประโยชน์จากผลการเรียนการสอนสูงสุดตามจุดหมายของหลักสูตร

สำหรับการจัดทำบันทึกการสอน พบว่า ครูส่วนมากจัดทำบันทึกการสอนทุกครั้งและมากกว่าครึ่งหนึ่ง เตรียมบันทึกการสอนล่วงหน้า 2 - 4 วัน อาจทำให้การสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะการสอนที่ได้ผลที่ดี ที่สุดนั้นครูจะเตรียมการสอนก่อนสอน 1 สัปดาห์ เกี่ยวกับกิจกรรมการสอนพียงนั้น ครูส่วนมากใช้วิธีเล่าเรื่อง ให้นักเรียนฟัง แล้วตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนภาษาไทยที่กรมวิชาการได้ทดลองขึ้น (กรมวิชาการ, 2528)

ส่วนกิจกรรมการสอนพูด ครูส่วนมากใช้วิธีให้นักเรียนเล่าข่าวและเรื่องจากประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง กิจกรรมนี้นับว่าสนองเจตนารมณ์ของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน กล่าวคือก่อนสอนวิชา/กลุ่มวิชาต่าง ๆ ให้นักเรียนเล่าข่าวประจำวัน ผู้สอนจะต้องจัดให้นักเรียนเล่าข่าวอย่างน้อยวันละ 15 นาที ซึ่งกำหนดไว้ในตารางสอนทุกโรงเรียน

การสอนอ่านพบว่า ครูส่วนมากได้สอนการอ่านออกเสียงก่อนการอ่านเนื้อหา ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวการสอนในคู่มือการสอนภาษาไทย (กรมวิชาการ, 2524) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูใช้ประสบการณ์เดิมที่เคยสอนตามหลักสูตรฉบับเดิม หรือประสบการณ์เดิมที่เคยเรียนมาซ้ำ

การสอนการเขียน พบว่า ครูส่วนมากให้นักเรียนตามคำบอก รองลงไปคือการให้แต่งประโยคและการคัด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกรมวิชาการที่พบว่าการสอนการเขียนจะได้ผลดีนั้นครูผู้สอนจะให้นักเรียนแต่งประโยคและการเขียนเป็นเรื่อง (กรมวิชาการ, 2528)

สำหรับการใช้สื่อ ครูใช้บัตรคำ มากที่สุด รองลงมา คือ ภาพ ปะเป๋แผ่นหนังและแผนภูมิ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรมวิชาการที่กล่าวว่าครูที่สอนได้ผลดีส่วนมากใช้บัตรคำบัตรพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ (กรมวิชาการ, 2520)

ในด้านการวัดผลการเรียนรู้ ครูส่วนมากใช้วิธีวัดผลโดยการทดสอบข้อเขียนและตรวจผลงานซึ่งเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดและประเมินผลขั้นประถมศึกษา โดยตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการวัดและประเมินผลขั้นประถมศึกษา โดยตามระเบียบที่กำหนดให้มีการวัดผล 2 ภาค คือ ภาคความรู้ได้แก่ การทดสอบข้อเขียนและภาคปฏิบัติได้แก่การตรวจผลงานนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2524)

5.5.2 การบริหารงานวิชาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาการบริหารงานวิชาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ในด้านทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ มีการจัดห้องสมุดโรงเรียนร้อยละ 47 ซึ่งโดยหลักการแล้วยังไม่พอเพียงเพราะโรงเรียนควรมีห้องสมุดทุกโรงเรียนแม้ว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่จะจัดมุมหนังสือไว้ในห้องเรียน แต่ก็ไม่สามารถสนองกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรได้

ด้านการบริการสนับสนุนสื่อการสอนให้ครู พบว่า โรงเรียนมีห้องผลิตสื่อการเรียนการสอนเพียงร้อยละ 30 นับว่าน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าปัจจุบันมีศูนย์บริการวิชาการกลุ่มโรงเรียนให้บริการยืมสื่อแก่โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบของผู้บริหารโรงเรียนที่ว่าโรงเรียนจัดให้มีการบริการยืมสื่อการเรียนการสอนจากศูนย์วิชาการกลุ่มโรงเรียนร้อยละ 73

ในด้านวิธีการวางแผน/โครงการ โรงเรียนล้วนมากใช้วิธีประชุมครูทุกคนเพื่อตั้งคณะกรรมการเป็นผู้จัดทำนั้นสอดคล้องกับวิธีการดำเนินการวางแผนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ว่า การเตรียมการวางแผนผู้บริหารอาจจัดประชุม จัดให้ประชุมคณะครูหรือคณะกรรมการเป็นผู้จัดทำ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528) การจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจัดโครงการวิชาการมากคือร้อยละ 81 ของโครงการทั้งสิ้นนับว่าจัดให้อยู่ในระดับสูง

การจัดครูเข้าสอนวิชาภาษาไทย ผู้บริหารโรงเรียนล้วนมากจัดครูเข้าสอนโดยคำนึงถึงประสบการณ์ในการสอน รองลงไปคือคำนึงถึงวิชาเอกหรือวิชาโทและความสนใจของผู้สอนซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ที่เสนอแนะหลักการจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงานที่สำคัญคือจัดตามวิชาเอก ประสบการณ์ ความถนัดและความสนใจ

5.5.3 การศึกษาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอ

จากการศึกษาการนิเทศการสอนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาของศึกษานิเทศก์อำเภอพบว่าศึกษานิเทศก์อำเภอใช้เวลาในสำนักงานในการปฏิบัติงานวิชาการที่เกี่ยวกับการนิเทศการสอนภาษาไทย น้อยมากนักคือร้อยละ 15 ควรจะต้องเร่งกระตุ้นให้เพิ่มมากขึ้นโดยด่วน

สำหรับวิธีการในการวางแผน/โครงการนิเทศการศึกษานั้น พบว่าส่วนมากใช้วิธีประชุมอบรมให้ความรู้แก่ครูผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการดำเนินการวางแผนของคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่เสนอให้เตรียมการวางแผนโดยจัดทำรูปของคณะกรรมการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2528)

ส่วนวิธีการนิเทศนั้น ศึกษานิเทศก์บางส่วนใช้วิธีชี้แนะด้วยวาจา ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวปฏิบัติการนิเทศของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีความประสงค์จะให้ใช้สื่อในการนิเทศมากกว่าการนิเทศโดยเพียงการใช้คำแนะนำ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2530)

5.6 ข้อเสนอแนะ

1) สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ควรให้ครูผู้สอนมีโอกาสเข้ารับการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอนภาษาไทย การบันทึกการสอนโดยสื่อบันทึกเสียงในการจัดการเรียนการสอนซ่อมเสริมการตรวจการงานของนักเรียน ส่วนผู้บริหารโรงเรียนนั้นควรใช้เทคนิคการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

2) สำหรับสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ควรจัดระบบการกำกับ ติดตามและนิเทศให้ครบกระบวนการการนิเทศ 5 ขั้นตอน ทั้งนี้ควรให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามโครงการย้อนกลับโรงเรียนและเสนอผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้อง

3) การศึกษาต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้ง 3 คือ ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์อำเภอ ในเรื่องความคิดเห็นในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นต้น

4) ควรศึกษาปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มีผลกระทบต่อการเรียนการสอนภาษาไทยขึ้นในระดับศึกษาการนิเทศภายในโรงเรียนและการนิเทศการศึกษา
